

Innehåll

1	Förskoleundervisningens uppgift och allmänna mål	3
1.1	Uppgift	3
1.2	Allmänna mål för fostran och inläring	3
2	Anordnandet av förskoleundervisningen	4
2.1	Förskoleundervisningens allmänna mål	4
2.2	Inläringssyn	4
2.3	Den pedagogiska miljön	4
2.4	Arbetsmetoder	4
2.4.1	Rytmen	5
2.4.2	Förebild och härmning	5
2.4.3	Den fria leken	5
3	Specificerade mål och innehåll i förskolepedagogiken	6
3.1	Samklang och jämvikt	6
3.2	Väsentligt innehåll	6
3.2.1	Språk och interaktion	6
3.2.2	Matematik	7
3.2.3	Etik och livsåskådning	7
3.2.4	Natur och miljö	8
3.2.5	Hälsan	8
3.2.6	Fysisk och motorisk utveckling	9
3.2.7	Konst och kultur	10
4	Stöd för växande och lärande i förskoleundervisningen	11
4.1	Allmänt stöd i förskoleundervisningen	11
4.2	Intensifierat stöd i förskoleundervisningen	12
4.2.1	Pedagogisk bedömning	12
4.3	Särskilt stöd i förskoleundervisningen	12
4.4	Plan för barnets lärande	13
4.4.1	Plan för barnets lärande i förskolan	13
5	Former av stöd för växande och lärande i förskoleundervisningen	15
5.1	Specialundervisning	15
5.2	Samarbetet med hemmet	15
5.2.1	Ordandet av tolknings- och assistenttjänster	15
5.3	Elevvård	16
5.3.1	Yrkesövergripande samarbete inom elevvården	16
5.3.2	Gemensam elevvård	17
5.3.3	Individuell elevvård	18
6	Anordnandet av förskoleundervisning för barn från olika språkliga och kulturella miljöer	20
7	Uppföljning av barnets utveckling och inläring samt utvärdering	21
	BILAGOR	22

1 Förskoleundervisningens uppgift och allmänna mål

1.1 Uppgift

Den Steinerpedagogiska förskoleundervisningens uppgift är

- att värna om en sund och harmonisk utveckling för barnet
- att främja barnets växande och dess utvecklings- och inlärningsförutsättningar
- att följa med och stöda barnets fysiska, psykiska, socioemotiva och kognitiva utveckling samt sträva att förebygga eventuella svårigheter på dessa områden
- att uppmuntra barnets utveckling till humanitet och vägleda barnet att värdesätta andra människor

Förskolepedagogiken med tillhörande småbarnsfostran och grundundervisning, fortlöper i Steinerpedagogiken följdriktigt och med tanke på barnets utveckling bildar de en helhet. Förskolepedagogiken är en del av småbarnsfostran och vid anordnandet av förskola beaktar man innehållet och målen i den övriga småbarnsfostran.

1.2 Allmänna mål för fostran och inläring

Målet för den steinerpedagogiska förskoleundervisningen är att på ändamålsenligt sätt svara både på den unika utvecklingsfasen med dess särdrag i förskoleåldern och på varje enskilt barns individuella behov. De allmänna målen i förskolepedagogiken är

- att bevara och förstärka ivern i lärandets glädje
- att förstärka den sunda självkänslan och den positiva självbilden
- att utveckla sociala förmågor

2 Anordnandet av förskoleundervisningen

2.1 Förskoleundervisningens allmänna mål

Inom Steinerpedagogiken är förskoleundervisningen en del av småbarnspedagogiken. Förutom att förskoleundervisningen stöder skolstarten är den en integrerad och väsentlig del av hela småbarnspedagogiken. Målsättningen med småbarnspedagogiken och förskoleundervisningen är att ge en god grund, inte enbart för skolan, utan för hela livet. I utvecklingen hos ett barn under 7 år ligger tyngdpunkten på den fysiska tillväxten. Den fysiska hälsan och en helgjuten utveckling av känslolivet och tänkandet är grunden för all inläring och för att de personliga anlagen skall utvecklas harmoniskt.

2.2 Inläringssyn

Enligt den steinerpedagogiska människosynen hör förskoleundervisningen till utvecklingens första 7-årsperiod. Utmärkande för denna period är att barnet är ”som ett enda sinnesorgan”. Sålunda fungerar människans tanke-, känslö- och viljeliv som ett enda organ, dvs. det är svårt att skilja det kognitiva, emotionella och viljemässiga från varandra. Därför borde inläringen och uppfostran alltid nära denna helhet.

Härnningen är det viktigaste sättet på vilket barnet förbinder sig med omvärlden. Sinnena är de fönster genom vilka barnet bekantar sig med världen. Allt påverkar henne, hon är ett med allt hon gör. Barnet svarar världen genom att härma, göra vad hon ser andra göra kring henne.

2.3 Den pedagogiska miljön

Steinerbarträdgården skall erbjuda en sådan miljö att barnen får uppleva riktiga arbeten. Detta inspirerar sedan barnens lekar.

Då barnet får en möjlighet att lära känna arbetsskeden som är både människonära och intressanta ger det henne en grundtrygghet och en bild av vad det är att vara en människa. Barnets viktigaste omgivning är pedagogen; ett barn under skolåldern lär sig genom härnning. Grunden för uppfostran är den vuxnas uppfostran av sig själv.

Det som ger barnet en trygg bas för livet är den vuxna som en sund förebild samt en förtrolig och trygg atmosfär.

2.4 Arbetsmetoder

Rytm och upprepning är viktiga arbetsmetoder i den Steinerpedagogiska förskolan. Viktigt är också att man leder barnet genom att vara en god förebild som barnet kan härma. Den fria leken är också ett arbetssätt där barnet på egen hand får lära sig.

2.4.1 Rytmen

Dygns-, vecko-, månads- och årsrytmen skapar klarhet i barnets liv, bidrar till trygghet och främjar inläringen. Årstidsfester och årstidsrelaterade sysslor är en viktig del av verksamheten och strukturerar tiden så att den motsvarar barnets erfarenheter och utvecklingsskeden. Samtidigt utvecklas förhållandet till naturen och den mänskliga kulturen, vilka i sin tur erbjuder stora möjligheter till inläring.

2.4.2 Förebild och härmning

Ett barn under sju år lär sig främst genom att härma. Barnets relation till världen formas av aktivitet och upplevelse, inte ännu via begrepp. Då barnet får se människor utföra riktiga arbeten härmar barnet detta. Hushållssysslor, såsom matlagning, städning, handarbete, reparations-, service- och trädgårdsarbeten är sådana verksamheter. Även ett gott uppförande och goda seder lär man sig i sociala sammanhang genom att härma.

2.4.3 Den fria leken

För barn under skolåldern är leken i första hand en källa till erfarenheter och inläring. Med fri lek avses i Steinerbarträdgården en skapande lek där barnet är initiativtagare. Den fria leken är spontan och tillfredsställande och dess syfte är just leken i sig och glädjen den bereder. I leken behandlar barnet sina upplevelser och bearbetar dem i sin strävan att behärska dem. I leken härmar barnet det upplevda. Leken anknyter till utvecklingen av viljefunktionen och främjar inlärningsförmågan.

I förskoleåldern blir barnets lek mera målinriktad. Hos sexåringen vaknar behovet att sätta mål för sin egen aktivitet, vilket också återspeglar sig i leken.

I den fria leken övar barnet nu ivrigt och inlevelsefullt just de förmågor som behövs i skolan: uthållighet och initiativförmåga, planering, uppfinningsrikedom och problemlösning, lyssnande och samarbetsförmåga. De färdigheter som man tillägnat sig på egen hand skapar förutsättningar att i skolan ta emot uppgifter och ger en god grund för självkänslan och självständigt tänkande. I leken utvecklas också fantasins krafter, som barnet senare behöver i all inläring.

3 Specificerade mål och innehåll i förskolepedagogiken

3.1 Samklang och jämvikt

Förskoleundervisningen hör, enligt den steinerpedagogiska människoupfattningen, till en utvecklingsfas hos människoväsendet som betonar helheten. Under denna period verkar det mänskliga tänkandet samt känslö- och viljekrafterna sammanflätade; det är svårt att hos barnet skilja på områdena för den kognitiva, emotionella och funktionella utvecklingen. Uppgiften för fostran och undervisning är att stöda och nära denna helhet. Att utgå från helheten och att skapa samklang är en av grundmetoderna i den steinerpedagogiska förskolepedagogiken. Årets gång och årstiderna präglar verksamheten med dess vardagsbestyr och tillhörande fester. Innehållet i förskoleundervisningen, såväl det praktiska arbetet som den konstnärliga verksamheten, anknyter till respektive tidpunkt. Inläringen och utvecklandet av förmågorna sker i sitt naturliga sammanhang. Meningsfull och konkret verksamhet, sambandet med livet och transparens är viktiga just i sexåringens utvecklingsskede.

Småbarnsfostran med tillhörande förskolepedagogik bildar en helhet som fortlöper konsekvent med tanke på barnets utveckling. Att anordna förskoleundervisning i en sammansatt grupp för 3-6-åringar stöder på ett viktigt sätt förskolebarnet. Sexåringen lever i en brytningstid där han/hon genomgår stora förändringar. En bekant grupp och miljö, samt kontinuitet beträffande läraren skapar trygghet, en förutsättning för lärandet. Beundran från de yngre och en upplevelse av eget kunnande som äldst i gruppen stärker självkänslan.

Förskolepedagogiken är en helhetsbetonad undervisning som stöder barnets fysiska, emotionella och kognitiva utveckling. Därför är den steinerpedagogiska förskoleundervisningen inte bunden till en viss gruppstorlek, utan den förverkligas då det i gruppen finns ett förskolebarn.

3.2 Väsentligt innehåll

3.2.1 Språk och interaktion

I förskoleundervisningen får språkets utveckling stöd och impulser ges som förberedelse för den annalkande inläringen i läsning och skrivning. Att utveckla förmågorna i modersmålet stöder barnets tänkande och kännande, dess socialiseringsprocess och förmåga till interaktion och sålunda hela inlärningsprocessen.

Det viktigaste i språkinlärningen är den förebild den vuxna ger. Barnet tillägnar sig också den vuxna sätt att använda ord och artikulera, t.o.m. gester och miner. Med avseende på detta bör den vuxna uppfostraren ständigt utveckla sitt uttryck, bli tydligare och rikare. Att värna om sitt eget språkbruk är en uppgift för självuppfostran särskilt i småbarnspedagogiken.

Sagor, dikter, ramsor, sånger, rim och lekar hör till det dagliga innehållet i förskoleundervisningen. De är viktiga för språket och för hela den rytmisk-musikaliska utvecklingen, utökar ordförrådet och erbjuder bilder som stoff för fantasin. Sagor för sexåringar kan redan vara längre, kräva mera koncentration och ha mångsidigare intrig, än sagor för småbarn. Den dagliga sagostunden stärker en spirande ny förmåga under utveckling; att skapa inre bilder. Sexåringen är i en brytningspunkt där även sagorna speglar utvecklingsfasen. Från de rytmiska sagorna förflyttar vi oss, med hänsyn till gruppen, till berikande berättelser. Lämpliga berättelser för gruppen kan man finna redan i folksagorna. Ännu är det ändå inte dags för de stora traditionella folksagorna; de talar till det skolmogna barnets känsloliv och hör enligt läroplanen till berättelsestoffet i klass ett. Likaså kommer fortsättningsberättelserna först i skolan. Att minnet blir frigjort, att barnet mödolöst minns det som det tidigare hört och gjort framskrider i en individuell utvecklingsprocess som hör till skolmognaden. I förskoleundervisningen påskyndar vi inte utvecklingen med att appellera till minnet.

Förskolepedagogiken bör understödja barnets personliga uttrycksförmåga. Barnet uppmuntras till verbal interaktion. På många sätt övas förmågan att lyssna. Barnet lär sig att lyssna på andra i gruppen och att ”under sin taltur” delta i samtalet. Inom Steinerpedagogiken är det inte en uppgift för förskoleundervisningen att lära ut läsning och skrivning, men grunderna för inlärningen läggs i förskolepedagogiken. Utgångspunkten för läsning och skrivning är att barnet hört och lyssnat och att hon själv blivit hörd, att hon har talat och blivit tilltalad och att man diskuterat med barnet. Dessa grundförmågor övas aktivt i förskolepedagogiken.

3.2.2 Matematik

Hos det lilla barnet utvecklas färdigheter att förstå saker som anknyter till matematiken i vardagliga situationer i växelverkan med de vuxna. När den vuxna gör iakttagelser och benämner antal och ordningsföljd uppmärksammar barnet det och lär sig. Att uppfatta den egna kroppen genom finger-, rörelse- och sånglekar är också grundläggande för den matematiska förmågan. I bygglekar lär man sig former och om konstruktioners hållbarhet. Tidsuppfattningen utvecklas då man följer med dygns-, vecko- och månadsrytmer samt följer med årstidernas växlingar. Kreativt tänkande och förmåga till problemlösning övas i den skapande leken. Då man lagar mat eller bakar kan man öva med mått. Rytmer upplevs i lekar, sång och musicerande.

3.2.3 Etik och livsåskådning

I växelverkan med pedagoger och föräldrar förmedlas etiska värden till barnen. Genom det stöd och genom de exempel de vuxna föregår med lär sig barnet på ett tryggt sätt etiska och moraliska principer och riktiga handlingsmodeller för det sociala livet i vardagen. I gemenskapen lär man sig respekt för medmänniskan, goda vanor och sociala

normer. För barngruppen innebär det att kunna ge ro för arbete och lek, att vara positiv och rättvis, att be om ursäkt och kunna förlåta, att visa tolerans mot olikheter samt att hjälpa andra.

Det är viktigt att pedagogen är konsekvent och lugn då hon sätter gränser och lyssnar till barnets upplevelser och känslouttryck. Barnets samvete och empatiförmåga utvecklas och förinnerligas i samverkan med den vuxna. Utvalda sagor, berättelser, ramsor och lekar förmedlar på sitt eget viktiga sätt etiskt innehåll i en form som barnet kan tillägna sig.

Barnet bör beredas möjlighet att bli stilla och få uppleva och känna respekt och tacksamhet. Man strävar att stärka det lilla barnets förtroende för världen. Upplevelser av andakt och glädje kan födas genom årstidsfesterna. Fester förbereds och firas i barnträdgården tillsammans med barnen och i vissa fester deltar även föräldrarna. Genom årstidsfester och via årets förlopp kan man både uttrycka, uppleva och förinnerliga ett kristet kulturarv. Sagor och berättelser kan vara till stor hjälp, både då man berättar om traditioner och förmedlar andligt innehåll. Innehållet måste formas så att det motsvarar barnets utvecklingsstadium. I barnträdgården beaktar och respekterar man familjens religiösa och åskådningsmässiga övertygelse.

3.2.4 Natur och miljö

Barnet bildar en uppfattning om naturen och naturfenomenen genom att följa de vuxnas exempel och delta i de vardagliga sysslorna. Närmiljön kan användas ändamålsenligt, såsom gården, trädgården och skogen. Väderleks- och temperaturförhållanden, tidpunkten på dygnet samt årstidsfenomen uppmärksammas och deras inverkan på livet hos människor, djur och växter. Det är viktigt för barn att se och följa med djur samt sköta dem i mån av möjlighet.

Att vårda blommor och trädgård och att skörda ger erfarenheter och grundkunskaper. Man berättar och visar för barnen sädens vandring från frö, via kvarnen, till bakat bröd. Naturens element; jord, vatten, luft och värme är nödvändiga för tillväxt och vid matlagings- och bakningsprocesser.

En viktig del av verksamheten är att skapa en trivsamt omgivning och att pyssla om utrymmen och möbler. På det sättet lär sig barnet grundfärdigheter i livet och att förstå vardagslivet samt att uppskatta den ombonade omgivningen. Barnen blir bekanta med ekologi t ex genom trädgårds- och kompostskötsel och genom återanvändning av avfall. Barnträdgården använder i mån av möjlighet ekologiskt odlade produkter samt miljövänliga tvätt- och rengöringsmedel.

I vår strävan att skapa en upplevelsefylld relation till omgivningen med dess fenomen är sinnesintrycken primära. Sinnena bör inte utsättas för skadlig och påfrestande stimulans. I berättelser och t ex med hjälp av ett årstidsbord presenteras årstidernas växlingar i naturen på ett för barnen förståeligt sätt. Känsla för kvalitet utvecklas mångsidigt med hjälp av leksaker i naturmaterial.

3.2.5 Hälsan

I förskoleundervisningen strävar vi att främja barnets fysiska och psykiska hälsa och sunda utveckling genom att på ett välgörande sätt växla mellan den fria leken och de dagliga verksamheterna. Under dagen bör jämvikt råda mellan aktiviteter, lek och avkoppling, vilket genom upplevelser förmedlas till barnet.

Högklassig näring som fundament för en sund utveckling ses som en del av pedagogiken. Maten tillreds med att man i mån av möjlighet använder biodynamiskt eller ekologiskt odlade produkter och rena livsmedel utan tillsatssämnen. Barnet instrueras att småningom lära känna allt som bjuds. Genom att hjälpa till i köket; skala, stycka och riva, stimuleras barnet att vänja sig vid olika smaker. Bagningsdagen förstärker veckans rytm. Måltiden är kultiverande och samtidigt även fostrande.

Barnet får lära sig sköta sin dagliga hygien och ta hand om påklädningen. Barnet blir väglett att röra sig tryggt i närmiljön

3.2.6 Fysisk och motorisk utveckling

I förskoleåldern sker stora förändringar i den fysiska utvecklingen. Lemmarna växer snabbt och barnen kan bli osäkra och klumpiga, vilket kan leda till rastlöshet. Barnen har ett behov av att röra på sig och vill återta kontrollen över sin rörelseförmåga.

En viktig uppgift inom förskolan är att erbjuda mångsidig fysisk aktivitet både utomhus och inomhus. Tyngdpunkten bör läggas vid att stödja barnets självständighet och initiativförmåga. Skogsutfärder och att röra sig i naturen utvecklar de fysiska och motoriska färdigheterna.

Vid ledd fysisk aktivitet, t.ex. verser och sagolek, kan man utveckla kroppsordination, vighet, kvickhet, balans och snabbhet.

Att dagligen vara i rörelse är grundläggande för barnets välmåga, självkänsla och friska tillväxt. Genom rörelsen lär barnet känna sig självt, andra människor och näromgivningen. Fysisk aktivitet utvecklar barnet mångsidigt. Både motoriken och finmotoriken utvecklas genom rörelser. Genom att röra sig bearbetar barnet sina viljekrafter, stärker kroppsuppfattningen och självkänslan, övar att behärska kroppen och förbättrar såväl lek- som inlärningsförmågan.

Upplevelsen att behärska är mycket viktig i övergångsfasen från förskolebarn till skolbarn. Finmotoriken och öga-handkoordination utvecklas i de vardagliga göromålen. Barnen får pröva på olika verktyg och handarbeten.

I Steinerbarträdgården understöds den fria och glädjefyllda rörelsen hos barnet. Tid för att röra sig är grundläggande i dagsrytmen. Rörliga lekar, kullerbyttor, handklappningar och att klättra och rumstera livfullt i spontana lekar är en naturlig del av barnets vardag. I leken uppövar barnet grundfärdigheterna i sina rörelser. Barnet uppmuntras till en rörlig livsstil även via fartfyllda upplevelser, där man blir andfådd och börjar svettas.

Konstarten eurytmi är en del av Steinerpedagogiken. Veckans eurytmistund leder barnen in i gesternas, språkljudens och rytmernas värld, via fantasibilder och genom härmning. Med eurytmis hjälp lär vi känna vår egen kropp och dess rörelseförmåga. Eurytmin understöder också utvecklingen av talförmågan och förmågan att lyssna. Eurytmisten gör bl.a. övningar med barnen där båda hjärnhalvorna balanseras, s.k. *lateral övningar*.

Pedagogerna bör fästa uppmärksamhet vid att barnen erbjuds tillräckligt med rörelseutrymme, samt sporra och uppmuntra dem att röra sig som annars rör sig lite. De bör avlägsna hinder och vägleda barnen till trygga fysiska aktiviteter. Har barnen goda grundfärdigheter i sina rörelser minskar risken för dem att stöta sig.

En god miljö i barnträdgården förstärker hos barnet den naturliga leklusten och önskan att lära sig, samt inspirerar till att utveckla de egna förmågorna. Gården är en av de viktigaste platserna för fysisk aktivitet och den skall locka till rörliga lekar. Det finns för ändamålet lämpliga redskap för barnen. Närområden och naturen erbjuder också möjligheter till rörelse. Utöver den konstruerade gårdsmiljön står olika typs skogsmarker, backar, ängar och parker till förfogande, som intressanta miljöer att röra sig i. Årstiden är utgångspunkten för hur och var man utövar fysisk aktivitet. På vintern ger snön möjligheter till rörliga lekar t ex att rutscha i backar. Under sommaren skapar naturens mångfald och värmen sina förutsättningar för fysiska aktiviteter i gårdsmiljön.

3.2.7 Konst och kultur

I Steinerbarnträdgården genomsyras fostran av ett konstnärligt element. Till den helhetsbetonade livskänsla som präglar den tidiga barndomen ger konstnärliga erfarenheter och aktiviteter glädje, samt främjar den estetiska upplevelsen. Konstnärlig verksamhet, såsom målning, teckning, modellering, att röra sig till sagor, dockteater, musik, att lyssna på sagor och skapande lek, stöder barnets helhetsbetonade utveckling. Sinnena får välgörande intryck och känslan för kvalitet utvecklas. Barnet får upplevelser av att lyckas.

Fostrargemenskapen vägleder barnet till konstnärlig och skapande verksamhet genom att erbjuda erfarenheter, redskap och övning i att handskas med dem. Barnet behöver utrymme, tid och ro för den självständigt skapande aktiviteten. Genom mångsidiga konstnärliga aktiviteter kan barnet utveckla sitt kunnande, sina förmågor och sin fantasi. Det är processen i sig och det fria skapandet som är huvudsaken, inte så mycket själva slutresultatet. Barnet får hjälp, men står fritt från strikt styrning. Fostraren vårdar sin egen relation till olika konstformer genom att, på ett för sig själv lämpligt sätt, utveckla den egna sensibiliteten och de skapande förmågorna.

Dygns- och veckorytmen i barnträdgården innehåller konstnärliga aktiviteter. Barnen deltar i målning, modellering och sagorörelse, musicerar och sjunger osv. Att förbereda sig för och att fira högtider är konstnärligt viktiga upplevelser. Då uppförs t ex små skådespel eller dockspel, kanske man dansar. Materialen som används är äkta och av god kvalitet.

4 Stöd för växande och lärande i förskoleundervisningen

Den Steinerpedagogiska förskoleundervisningen svarar för förskolebarnens helhetsmässiga fostran och undervisning enligt Steinerförskolans målsättningar. Man stödjer särskilt barnets sunda självkänsla och ett jämlikt medlemskap i gruppen. Arbetet är lekfullt och strävan är att undervisningen sker i naturliga situationer. Arbetet främjar barnets språkliga, motoriska och socioemotionella utveckling. Arbetet främjar barnets förutsättningar att lära sig och förebygger inlärningssvårigheter. Den fysiska och sociala pedagogiska miljön ordnas så att alla barn kan delta i förskolegruppens aktiviteter.

Varje barn har möjlighet utgående från sina förutsättningar att få stöd för växande och lärande. Varje barn får sådan handledning och sådant stöd att den sunda självkänslan stärks och barnet får positiva inlärningserfarenheter. Strävan är att i ett tidigt skede upptäcka faktorer som utgör hinder för lärandet och att barnet får tillräckligt stöd så fort behov uppstår.

Förskolepedagogerna planerar och genomför stödåtgärder för barn med behov av särskild uppmärksamhet i samråd med vårdnadshavaren. Strävan är att ordna stödet inom den egna förskoleundervisningen. Om stödbehovet är större än man inom den Steinerpedagogiska enheten kan ansvara för, vänder man sig till hemkommunens stödtjänster. Barn i behov av särskilt stöd och barn med förlängd läroplikt hänvisar man till hemkommunens enheter för förskoleundervisning.

Förskolans föreståndare och förskolekollegiet har ansvar för att barnets rätt till stöd kan tillgodoses i praktiken. Varje förskolepedagog, eurytmiläraren och specialläraren är skyldiga att ingripa då problem uppstår eller föra vidare ärendet till det yrkesövergripande förskolekollegiet. Barnets egen förskolepedagog kontaktar snarast vårdnadshavaren.

Till det yrkesövergripande förskolekollegiet hör de pedagoger som har förskolebarn i sin grupp, specialläraren och eurytmiläraren. Vid behov och i samråd med vårdnadshavaren samarbetar kollegiet med skolpsykologen, socialarbetaren eller andra sakkunniga inom förskolans elevvård.

4.1 Allmänt stöd i förskoleundervisningen

Förskolepedagogen har ansvar för att hela förskolegruppens och varje enskilt barns olika förutsättningar och behov beaktas i förskoleundervisningen. Samarbetet med vårdnadshavaren, förskolekollegiet och andra sakkunniga skapar förutsättningar att lyckas. Pedagogens uppgift är att handleda gruppen så att interaktionen inom gruppen främjar arbetsglädjen, växandet och lärandet. Barnen får hjälp att upptäcka sina starka sidor och resurser.

I undervisningsarbetet ingår handledande och elevvårdande uppgifter samt att bedöma behovet av och erbjuda stöd. Stödet görs med differentiering, samarbete med pedagoger och övrig personal. Förskolepedagogen kan i samarbete med vårdnadshavaren göra upp en plan för lärande i förskolan. Det allmänna stödet kan bestå av barnbeskrivning i förskolekollegiet.

4.2 Intensifierat stöd i förskoleundervisningen

Barn som behöver regelbundet stöd eller flera olika former av stöd samtidigt ska utgående från en **pedagogisk bedömning** ges intensifierat stöd i enlighet med en **plan för barnets lärande**. Det intensifierade stödet är mer omfattande och långsiktigt än det allmänna stödet.

Barnets förskolepedagog kontaktar om behov föreligger föräldern och medlem (t.ex. psykolog) av det mångprofessionella teamet och medlemmen (t.ex. psykolog) sammankallar ett möte kring ärendet.

Intensifierat stöd kan bestå av speciallärarhjälp, flexibla grupparrangemang, besök hos terapeutisk läkare, läke-eurytmi eller annan tillgänglig konstterapi. Samarbetet med vårdnadshavaren är väsentligt för att stödåtgärderna ska vara gynnsamma. Barnet får möjlighet till upplevelser av att lyckas i lärandet och som medlem i gruppen. Barnets självkänsla stärks. Barnets växande och lärande följs upp av förskolepedagogen och förskolekollegiet.

4.2.1 Pedagogisk bedömning

Det intensifierade stödet baserar sig på en pedagogisk bedömning. Förskolepedagogen gör den skriftliga pedagogiska bedömningen i samarbete med andra pedagoger. Även andra sakkunniga kan anlitas såsom specialläraren eller eurytmiläraren. Samarbetet med vårdnadshavaren och barnet är viktigt för att kunna utreda behoven samt planera och genomföra stödet. Planen för barnets lärande används ifall en sådan är skriven som en del av det allmänna stödet samt habiliteringsplanen om en sådan finns med vårdnadshavarens tillstånd.

Den pedagogiska bedömningen innehåller följande:

- helhetssituationen i barnets växande och lärande
- det allmänna stöd barnet har fått och en utvärdering av effekten av det
- barnets förutsättningar för lärande och specifika behov i anslutning till växande och lärande
- en bedömning av de pedagogiska lösningar, lösningar i den pedagogiska miljön, lösningar ifråga om elevvårdstjänster eller andra lösningar genom vilka barnet ska stödjas

Inledandet och ordnandet av det intensifierade stödet behandlas utgående från den pedagogiska bedömningen i det yrkesövergripande förskolekollegiet i enlighet med vad som bestämts om behandling av en enskild elevs ärende. Därefter antecknas det stöd som ska ordnas i planen för barnets lärande i förskolan.

4.3 Särskilt stöd i förskoleundervisningen

Rosengården ordnar inte särskilt stöd i förskoleundervisningen. Då barnet behöver ett mera övergripande och systematiskt stöd än man kan ordna inom ramen för det

intensifierade stödet hänvisar man vårdnadshavaren i ett så tidigt skede som möjligt att söka annan förskoleundervisning för barnet inom hemkommunen.

För de barn i behov av särskilt stöd, vilka Steinerförskolepedagogiken har en gynnsam verkan och då resurserna för ordnandet av det särskilda stödet är tillräckliga kan man ordna särskilt stöd.

För att få särskilt stöd krävs en **pedagogisk utredning** och på basen av den kan styrelsen fatta ett **skriftligt beslut** att det särskilda stödet kan ordnas. I det skriftliga beslutet bestäms hur förskoleundervisningen ska ordnas och vilka stödtjänster som barnet behöver. Den pedagogiska utredningen görs av specialläraren eller annan utsedd person i samarbete med förskolekollegiet. För att ett beslut om särskilt stöd ska fattas krävs ett psykologutlåtande eller motsvarande expertutlåtande i vilket behovet av särskilt stöd framkommer.

Den skriftliga pedagogiska utredningen innehåller följande:

- helhetssituationen i barnets växande och lärande
- det allmänna stöd barnet har fått och en utvärdering av effekten av det
- barnets förutsättningar för lärande och specifika behov i en anslutning till växande och lärande
- en bedömning av de pedagogiska lösningarna, lösningar i den pedagogiska miljön, lösningar ifråga om elevvårdstjänster eller andra lösningar genom vilket barnet kan stödjas

4.4 Plan för barnets lärande

4.4.1 Plan för barnets lärande i förskolan

Planen för barnets lärande i förskolan är en plan för barnets framsteg i växande och lärande samt om de arrangemang och stödåtgärder som barnet behöver i förskoleundervisningen. Planen är ett skriftligt pedagogiskt dokument som baserar sig på läroplanen för Steinerförskoleundervisningen. Planen kan användas inom allmänt stöd och ska användas under tiden för intensifierat stöd. Ett barn som för växande och lärande behöver regelbundet stöd eller flera former av stöd samtidigt ska få intensifierat stöd.

Planen tryggar goda förutsättningar för barnets lärande och växande samt ökar pedagogernas kunskap om barnets situation. Därmed underlättas planeringen av arbetet och samarbetet mellan pedagogerna och med vårdnadshavaren. Planens innehåll ger information som gör att vårdnadshavaren bättre kan stödja barnet. Planen utgör också en grund för utvärdering av framsteg i barnets växande och lärande. Barnets personliga egenskaper beskrivs inte i planen.

Planen bygger på information från den pedagogiska bedömningen. Den görs i samarbete med pedagogen och vårdnadshavaren. Vid behov deltar även andra sakkunniga i uppgörandet. En blankett för planen finns som bilaga.

Planen för barnets lärande i förskolan inom intensifierat stöd innehåller följande:

- barnets förutsättningar för lärande och specifika behov i anslutning till växande och lärande
- mål i anslutning till barnets lärande, arbets- och interaktionsfärdigheter samt socioemotionella och motoriska färdigheter
- beskrivning av pedagogiska lösningar, lösningar i den pedagogiska miljön, arbetssätt, hjälpmedel och annat stöd
- stöd i anslutning till elevvård
- det yrkesövergripande samarbetet och olika aktörers ansvarsområden
- samarbetet med vårdnadshavaren och det stöd vårdnadshavaren ger
- beskrivning av eventuellt deltagande i annan verksamhet inom småbarnsfostran
- uppföljning och utvärdering av barnets framsteg och tidpunkter för utvärderingen
- de som deltagit i uppgörandet av planen

5 Former av stöd för växande och lärande i förskoleundervisningen

5.1 Specialundervisning

Rosengården ger som regel inte individuell specialundervisning åt förskolebarnen. Specialläraren deltar regelbundet i förskolan och samarbetar med förskolpedagogerna så att barn i behov av stöd i sin dagliga verksamhet får gynnsamma arbetsätt och pedagogiska metoder. Dessa blir naturliga inslag i barnets lekar samt i dagens och veckans rytmiska helhet. Barn i behov av enskild, individuell hjälp kan få läke-eurytmi eller hänvisas till hemkommunens skolpsykolog som kan rekommendera tjänster såsom ergoterapi eller talterapi. Där stödbehovet är större än vad dessa resurser kan erbjuda hänvisas vårdnadshavaren att vända sig till hemkommunen.

Rosengården har inte förskoleundervisning för barn med förlängd läroplikt.

5.2 Samarbetet med hemmet

Samarbetet med hemmet, barnträdgården och skolan stärker barnets trygghetskänsla och stöder föräldrarnas uppfostringsarbete.

Innan barnet kommer till barnträdgården möts man för ett samtal, där föräldrarna berättar om barnets utveckling och om deras uppfostringsprinciper i fråga om barnet. Samtidigt bekantar sig föräldrarna med barnträdgården och pedagogiken. Samtalet lägger grunden för ett förtroendefullt samarbete, vilket är en förutsättning för barnträdgårdens verksamhet. Samarbetet skapar den atmosfär som är barnets uppväxtmiljö.

Samarbete sker i form av:

- regelbundna föräldraaftnar
- föräldrasamtal
- fester
- ”talkon”
- anskaffning av medel för verksamheten
- styrelsearbete
- hembesök
- utfärder
- vardagligt möte med föräldrarna
- att föräldrarna deltar i barnträdgårdens vardag
- besök av far- och morföräldrar, syskon m.m.

5.2.1 Ordandet av tolknings- och assistenttjänster

Rosengården har inte resurser att ordna tolknings- och/eller assistenttjänster. Barn i behov av dessa hänvisas till hemkommunens enheter för förskoleundervisning.

5.3 Elevvård

Med elevvård avses främjande och upprätthållande av barnets goda fysiska och psykiska hälsa, sociala välbefinnande, goda inläring samt verksamhet som ökar förutsättningarna för dessa. För ett barn i förskoleundervisning ordnas de individuella hälsoundersökningarna och hälsorådgivningen enligt folkhälsolagen (14 § 1 mom punkt 1).

Elevvården i förskoleundervisningen är en del av den kontinuitet som bildas av elevvården inom den övriga småbarnsfostran och den grundläggande utbildningen. Elevvården i förskolan hör till alla som arbetar i förskoleenheten samt till de myndigheter som ansvarar för elevvårdstjänster. Elevvården genomförs i samarbete med vårdnadshavaren och barnet. Elevvården innebär både kollektivt och individuellt stöd. Det är viktigt att främja gemenskap och stöda vårdnadshavarens och barnets delaktighet i förskolegemenskapen. Genom elevvården främjas en positiv interaktion och en atmosfär av inbördes omsorg.

Strävan är att i så tidigt skede som möjligt förebygga, upptäcka, lindra och eliminera hinder för växande och lärande. Det förebyggande barnskyddet enligt barnskyddslagen och de årliga hälsoundersökningarna stärker förebyggandet av problem, tidigt upptäckande och ordnandet av stöd. Uppgiften inom elevvården är att följa upp och stödja varje barns helhetsmässiga välbefinnande och vid behov stödja barnet och i samarbete med vårdnadshavaren ingripa i eventuella förändringar i välbefinnandet.

Elevvården präglas av tillit, respektfullt förhållningssätt till barnet och vårdnadshavaren. Man lyssnar till vårdnadshavarens och barnets synpunkter. Vårdnadshavaren informeras om elevvårdsarbetet inom förskolan och om hur ett elevvårdsärende som gäller ett enskilt barn inleds och bereds.

5.3.1 Yrkesövergripande samarbete inom elevvården

Barnträdgården samarbetar med Mikaelsskolan inom ramen av elevvården. Rosengårdens elevvårdsarbete består dels av en förebyggande verksamhet. Det förebyggande elevvårdsarbetet sker tillsammans med Mikaelsskolans elevvårdsteam. Teamet består av rektor, kurator, speciallärare, skolhälsovårdare, eurytmist samt av Rosengårdens och Solgårdens föreståndare.

Det mångprofessionella arbetsteamet (expertgrupp) används av förskolebarnen och av förskolepedagogen då det finns behov av intensifierat stöd. Gruppen består av Mikaelsskolans speciallärare, psykolog, kurator, skolhälsovårdare samt barnets egen förskolepedagog.

Psykologen sammankallar till ett mångprofessionellt möte kring barnet i samråd med barnets förskolepedagog och förälder.

En gång per termin kan man konsultera en läkare specialiserad i antroposofisk medicin i terapeutiska hälsofrågor i anknytning till förskolan. Kommunens specialbarntädgårdslärare besöker barntädgården en gång per termin.

Alla som arbetar inom förskolan har ansvar för elevvård och är skyldiga att vidta åtgärder då problem upptäcks eller föra ärendet vidare till barnavårdsteamet.

Elevvårdsteamets elevvårdande arbetsuppgifter

- organisera och fördela elevvårdstjänster enligt behov och resurser
- ge särskild uppmärksamhet till förskolebarnen inför deras övergång till grundläggande utbildningen
- vid behov delta i förskolepedagogens utvecklingssamtal med vårdnadshavaren
- föreslå för vårdnadshavare besök hos läkare med utbildning i antroposofisk medicin samt göra uppföljning av de terapeutiska åtgärderna
- samordna det mobbningsförebyggande arbetet
- stöda förskolepedagogen och/eller ingripa enligt mobbningsplanen (bilaga) då mobbning förekommer
- organisera förskolans krisberedskap enligt krisberedskapsplanen (bilaga)
- om barnets förskola försvåras av problem i anslutning till barnets livssituation såsom familjevåld, rusproblem eller mentala problem i familjen kontaktas en socialarbetare

Bespisning

I Rosengården serveras barnen på förmiddagen ett litet mellanmål bestående av morotsbitar och örtte. Varje dag serveras vegetarisk lunch med efterrätt. Mellanmål serveras på eftermiddagen.

5.3.2 Gemensam elevvård

Elevvårdsteamets mål är att stödja upprätthållandet av funktionsförmågan, även i situationer som hotar den fysiska och psykiska tryggheten och säkerheten. Detta görs genom att sörja för det psykosociala stöd som behövs för det enskilda barnet eller för hela förskolegemenskapen, exempelvis i olika problem- olycksfalls- och krissituationer och vid efterbehandling av dessa.

Till hela kollegiets ansvar hör att ingripa vid våld, mobbning och trakasserier. Rosengården har en plan för förebyggandet av och ingripandet vid mobbning som hela kollegiet är insatta i. Planen utvärderas och uppdateras av kollegiet tillsammans med elevvårdsteamet.

Inom kollegiet har utsetts en gårdsansvarig som granskar säkerheten på gården två gånger om året och ansvarar för att brister åtgärdas. För övrigt granskar hela kollegiet att redskap samt anordnandet av förskola och förskolesituationerna är trygga och säkra. Vid brister

åtgärdas dessa antingen inom kollegiet, av föräldrar eller av sakkunniga på kollegiets begäran.

Förskolan anordnas i samma lokaler som den övriga dagvårdsverksamheten fungerar. Lokalitetserna uppfyller de kriterier som ställs för att anordna dagvård.

Rosengården har en räddningsplan och en säkerhetsplan vilka alla i kollegiet är insatta i. Säkerhetsplanen har utarbetats av kollegiet i samråd med verksamhetsledaren och elevvårdsteamet. Kollegiet deltar kontinuerligt i förstahjälpkurser.

5.3.3 Individuell elevvård

Behandlingen av ett enskilt förskolebarns ärende

När ett ärende som gäller ett enskilt barn behandlas, får endast de som deltar i barnets undervisning och anordnar elevvård och till vars uppgifter behandlingen av barnets ärenden omedelbart hör delta i behandlingen. Beslutet om vilka som deltar vid behandlingen av ett ärende ska fattas separat för varje enskilt ärende och beroende på vad saken gäller. Med skriftligt samtycke av vårdnadshavaren eller någon annan laglig företrädare får också andra delta som behövs för behandlingen av barnets ärenden.

- Om någon i personalen upplever oro för ett barn kontaktas barnets egen pedagog. Även vårdnadshavare kan i första hand vända sig till dem.
- Pedagogen hör barnet och kontaktar vårdnadshavaren om man inte med föreståndaren eller förskolekollegiet kommer överens om att någon annan tar kontakt.
- Kontakten med vårdnadshavaren är kontinuerlig och öppen.
- I samråd med vårdnadshavare och förskolekollegiet bedöms behovet av lämpliga stödåtgärder.
- Stödåtgärderna kan vara en eller flera av förskolans allmänna elevvårdsinsatser såsom kontakt med hälsovårdare eller skolpsykolog, speciallärartjänster, läke-eurytmi, kontakt med terapeutisk läkare eller annan tillgänglig stödform.
- Pedagogen kontaktar föräldrarna varefter förskolepedagogen kontaktar det mångprofessionella temet och därefter för psykologen ärendet vidare i samråd med föräldrarnas samtycke.
- Vid behov hänvisas eleven till lämplig vårdinstans i samförstånd med vårdnadshavarna.
- Begäran om utredning av barnskydd kan göras. Om förskolan ensidigt gör barnskyddsanmälan informeras vårdnadshavaren om orsaken.

När ett ärende som gäller ett enskilt barn behandlas inom elevvårdsarbetet ska följande antecknas:

- barnets namn, personbeteckning och vårdnadshavare.

- vem som inlett ärendet
- vad frågan gäller
- beslut om fortsatta åtgärder med motivering
- vem som deltagit i behandlingen av ärendet samt deras professionsställning
- vilka uppgifter om eleven som lämnats och till vem de lämnats
- föreståndaren ansvarar i egenskap av registeransvarig för behandlingen av personuppgifterna
- Vem som ansvarar för genomförandet och uppföljning.

Inom elevvårdsarbetet behandlas många uppgifter som gäller barnet och hans familj och som enligt lagstiftningen är sekretessbelagda. De uppgifter som handlar om familjens levnadssätt, fritidssysselsättningar, åsikter, ekonomi, hälsa mm är sekretessbelagda. Likaså är uppgifter om ett barn fått intensifierat eller särskilt stöd samt resultat i psykologiska och andra test sekretessbelagda. Det intyg som barnet kan få efter avslutad förskola är offentligt. Alla i förskolans personal, praktikanter, ledamöter i styrelsen och andra organ i anknytning till förskolan är skyldiga att iaktta sekretess.

De som deltar i elevvårdsarbetet har rätt att av varandra få och till varandra samt till barnets pedagog ge information som är nödvändig för att ändamålsenligt anordna verksamheten för barnet. Elevvårdspersonalen har också rätt att avgiftsfritt få för undervisningen nödvändiga uppgifter från social- och hälsovårdsmyndigheten, andra tjänsteproducenter inom socialservice och hälsovård samt av yrkesutbildade personer inom hälsovården. Med skriftligt samtycke av vårdnadshavaren kan sekretessbelagda uppgifter begäras från andra håll då det är nödvändigt för att ordna undervisningen. Strävan är att alltid i första hand be om vårdnadshavarens samtycke till att ge och få sekretessbelagda uppgifter.

Om ett barn övergår till utbildning som en annan utbildningsanordnare ordnar, ska den tidigare utbildningsanordnaren utan hinder av bestämmelserna om sekretess utan dröjsmål lämna uppgifter som är nödvändiga för ordnandet av verksamheten.

6 Anordnandet av förskoleundervisning för barn från olika språkliga och kulturella miljöer

- Förskoleundervisningen stöder i allmänhet barnet och beaktar barnets särskilda behov.
- Föräldrar som väljer en Steinerpedagogisk förskola är förtrogna med människobilden bakom pedagogiken.
- I undervisningen, som baserar sig på härmning, kan barnet fritt tillägna sig ett nytt språk och en ny kultur enligt egen förmåga.
- Barnets individuella språk- och kulturbakgrund beaktas. Genom sånger, ramsor och sagor på barnets modersmål byggs samarbetet upp med hemmets kulturidentitet.
- Ett öppet förhållande till världen förmedlas till barnet genom pedagogerna. I en miljö som godkänner och bejakar olika kulturer, kan barnet bli en stark individ som förenar olika kulturer där barnträdgården fungerar som social brobyggare.

7 Uppföljning av barnets utveckling och inläring samt utvärdering

En uppföljning av barnets utveckling sker kontinuerligt. Pedagogerna samtalar om barnen under sina varje vecka återkommande möten. Barnets utveckling diskuteras även under föräldrträffar. Ett intyg över deltagandet i förskoleundervisningen, som inte innehåller bedömning, ges åt föräldrarna.

BILAGOR

Bilaga 1: Plan för förebyggandet av och ingripandet vid mobbning

Bilaga 2: Rosengårdens krisberedskapsplan

Bilaga 3: Pedagogisk bedömning av det allmänna stödet inför intensifierat stöd i förskolan

Bilaga 4: Plan för barnets lärande

Bilaga 5: Observationsblankett